

Nulladik típusú találkozások

Szentendre mint a művészet fővárosa

DEÁK CSILLAG – KÖLÜS LAJOS

Szentendre, különböző helyszínek, 2016. X. 16-ig

20 kiállítást, 60 programot és 90 alkotó részvételét hirdeti a szentendrei Art Capital-rendezvénysorozat nulladik évi katalógusa. Az igényes kiadvány fellelhető a város több pontján, nemcsak a kiállítóhelyeken, hanem kávéházak pultján, vendéglők teraszán is. De ha nem figyelünk fel erre, a nagy plakátokon túlmenően, lépten-nyomon, padokon, földön, kövön, ablakban

A programok összekötő eleme az idő. Az idő fogságában élünk. Az ember művészettel védekezik, szól be feLugossy, most van mire vesztegetni az időnket, zavarba ejtő a bőséges választék, de választanunk kell. Az idő mindenkit beszorít a saját porhüvelyébe. A HÉV-állomás közelében, a posta épülete előtt mindjárt belebotlottunk *Gruppo Tökmag Obeliszkjébe* és *Diénes Attila Véletlen találkozás* című művébe. Az Obeliszk köztéri mászófal lehetne, messziről nézve akár katonai őrbódénak is képzelhetnék. Őriz is, mivel közvetlenül *efZámbó István* felmutató női ujjat ábrázoló pop art szobrára reagál, melynek a posztamense az Obeliszk belsejében rejtőzik és állít emléket neki. Vagyis emlékmű, megmászni nem lehet.

Diénes Attila szoborkompozíciója az origó pontra tekint vissza, amikor az élő anyag önmagát mint létezőt felismerte. A Földünk az a környezet, ahol mai tudásunk szerint a közeli mindenségben társak nélkül élünk. Univerzum kontra Föld.

Téblábolunk a kavicsos téren, újból feLugossy László fenomen szövegeit nézzük és olvassuk. Kitalálta saját magát. Sok aranyköpése az idővel kapcsolatos. És hol van *efZámbó*, vagyis Öcsike, feLugossy barátja? A Ferenczy Múzeumban. Ideje van a belső térnek, *A gyönyör visszhangja* a kiállítás címe. Már Szókratész is érkezett a gyönyörről és a fájdalomról, mondván, mindegyik lehet nagy és kicsiny, heves és gyöngye, a gyönyör és a fájdalom, bár két külön dolog, egy csúcsban fut össze. A gyönyör nem azonos a jóval, a fájdalom meg a rosszal. *efZámbónál* a szerelmi vágy, Erősz jelenléte burkolt, rejtett. Az emberi állapot és természet sajátosságai kapcsolódnak össze tabuk nélkül, a gyönyör természetét vizsgálja. A festészet gyönyöréét. A korai fotómontázsok és a legújabb képek reflektálnak egymásra, mutatva, hogy *efZámbó* nem ugyanaz, mint régen volt, de a mai *efZámbó* mégsem különbözik a régittől. Mert a művészet szelleme uralta és uralja ma is minden művészi és emberi gesztusát. Nem tud kilépni önmagából, és nem is akar. Művei filozofikusak, túl a látványon, a gondolat az, ami egyszerre jellé és a jel meg gondolatává lesz. Ezek a jelek segítenek *efZámbó* mesés kozmoszában eligazodni, de a jelek kontextusa az izgalmas, miként is válnak egy kompozíció részeivé,

FEHÉR LÁSZLÓ:
Répamese
(az Emléknymatok című sorozatból), 2016,
akril, olaj, vászón

nyomatott szövegeket olvashatunk. Feketen és fehéren, sőt fekete alapon fehéren is. *feLugossy László* vezet minket, mintha turistajelzéseket tenne ki, merre menjünk. Meg is vezet, szövegei megállásra kényszerítenek. Nincs időm semmit mondani, állítja, és azt is megtudjuk: Van aki ingyen pszichedelikus.

miként is értelmezhetők ezek a jelek a gyönyör visszhangjaiként. Az idő új és újabb dimenzióját nyitották meg a művek a 60-as évekbeli naplókkal, rajzokkal, montázsokkal kiegészítve. Groteszk helyzeteket látunk, és mégis türelem hatja át ezen alkotásokat. Az idő türelem és kínja is, el kell viselni, nincs más idő, csak jelen idő van, a most nagyon fontos. eFZámbó nem a jövő időre koncentrálnak, hanem a jelenre, ezért teszi zárójelbe a jövőt, és talán a múltat is. A dolgok most dőlnek el, ehhez bátorság és merészség is kell.

A Ferenci Múzeumban látható *Fátyol Viola Köztünk marad* című kiállítása is. Sötét tónusú és az arcokkal játszó fotói a családi kötelekekről szólnak, talán kissé idillikus pillanatokkal. Fátyol Viola nagymamája tészta nyújt az egyik fotón, és úgy tűnik, mintha ma lenne, mintha közöttünk lenne. De az emlékezet fogságába zárta a halál. A múzeum harmadik kortárs kiállítása *Asztalos Zsolté, Felújított emlékezet* címmel. Mintha az idő felélt látnánk. Restaurált bútorokat, régi könyveket vág ketté, néha harmadába, sőt kisebb szeletekre bontja. A tárgyak fénylő holtát látni. Asztalos redukál azzal, hogy szétvág valamit, precízen és szakszerűen. Ezzel maga is restaurátor lesz, és egy új tárgyat alkot, ezzel az emlékezet új dimenzióját jeleníti meg. Elkülöníti az elkülöníthetlent. Balassa Péter szavait idézve: teremtésről, rajzolatról, formáról alkotott elképzelésünket keresztülhúzza és meghazudtolja. Asztalos is valami ilyesmit tesz. Ránk pirít, ez egy ilyen ország, ez egy ilyen tárgy.

Kilépünk a szabadba. A Duna-parton nagy molinó hirdeti: *River-Pool*. Méteres vízballonok hajózási ütköző bójákon. *Vincze Ottó* látványközpontú installációja a Dunán az egykori szentendrei kikötő helyének közelében került vízre, ahonnan egykor a város vízi úton kereskedelmi kapcsolatot tartott Európa távoli pontjaival. A színes golyókon számjegyek, a kakuktojásként ott levő fehérreken hajdani kereskedelmi jelek olvashatók, ezekből néhány a szentendrei házak homlokzatán is felfedezhető.

Ez nem Billiárd fél tízkor (Heinrich Böll). Itt nincs tempólökés, áll a játék, bár a folyó mozog, és minden golyó játékban van, mert átveszi a hullámszó mozgását, amit az elhaladó hajók keltenek.

A Barcsay Múzeumban *M(nár)k* (Igor Minarik) *Időtlen jelenlét* című kiállítását láthatjuk. Az idő tautológia is, elmerülünk benne, akár korábban a folyóban. Az időnek is sodrása van. *M(nár)k* absztrakt műveinél végleg lemond az elbeszélő címekekről, tárgyasítja a műre fordított időt: alkotásait kezdetük és elkészültük dátumával jelöli. Olyan ez, mint a születés. Van kezdet, van vég is. Nyitott és zárt rendszereket hoz létre, az arányokat mutatja fel, miközben elmerül a szín és a nem szín változataiban. A láthatatlant akarja láthatóvá tenni. Forma és ornamentum ellentétét foglalja egységbe.

A Vajda Múzeumban *Majdnem tárgyak* fogadnak. Majdnem. Kolozsvárról, még hozzá az Ecsetgyárból érkeztek. A kiállítás címét, a tárgyak viszonylagosságára utalva, Sorin Neamțu művei inspirálták. Az Ecsetgyárban alkotó kortárs román és romániai magyar művészek a múlt és a jelen tárgykultúráját vizsgálják. *Răzvan Botiș Wash and Go* (2008) című objektje nem majdnem tárgy, hanem több, mint tárgy. Lábra is csatolható az irreálisra magasított sűrűlőkefe, de a testsúlyt valószínű nem viselné el. Funkcióját tekintve a túldimenzionált tárgy használhatatlan, se menni, se tisztítani nem lehet vele.

FÁTYOL VIOLA:
Mama után, 2013,
injekt pigment print,
67,8x102 cm

FELUGOSSY LÁSZLÓ:
Szövegek bárhol, 2016,
Eldobható művészet,
public art projekt, Szentendre

foto: Berényi Zsuzsa

BETUKER ISTVÁN:
Rossz ágy, 2013,
olaj, vászon

Mint a koturnus, jelképként is értelmezhető. Színház. A kolozsváriak korábbi, nagyszerű műcsarnoki kiállításának résztvevői közül ismét jelen van néhány művész, például *Betuker István* és *Berszán Zsolt*. *Betuker Rossz ágy* (2013) című olajképén nincs jelen az ágyban fekvő, mégis érezni a szenvedését, a matrac gyűrött, gyötört hússzíne is erre utal, és bár nincs koporsó a képen, az mégis a halált idézi fel. *Berszán Zsolt* cím nélküli munkáit bitumenből formázza meg, mintha forró láva törne fel a földből, a felületen anyagihiány is keletkezik. Nem tudjuk, hogy természeti katasztrófát látunk vagy egy emberi tevékenység adott pillanatát. *Sorin Neamtu Akció gördülő szófával* (2013) című videója és objektjei félgömbök világát idézik meg. A szófa majdnem szófa. A gömb birtokbavétele Sziszifuszra utal, bár itt nem maga gördíti a követ, mégis mindig újrapróbálkozik, számára nincs elvesztegetett idő, teszi, amit tennie kell.

Gáspár Szilárd Teljes kontaktus az anyaggal (2015) című műve boxsákra emlékeztet, amely már deformálódott az ütések által. *Vlad Olariu Glory Holes* (2016) című műve

ASZTALOS ZSOLT:
Felújított emlékezet

profán alkotás. Nem Jézus sebét látjuk. A szivacsnak látszó tárgy valójában gyanta, homok, üvegyapot, hungarocell anyagból áll, felületén számos lyuk tátong, az idő az elhasználódásban vagy a szándékos rongálásban érhető tetten. Ugyanazokból az anyagokból alkotja meg az *Eurázsia Hercegnője* (2014) című szobrát. A hercegnő testén a sárga hullahoppkarika talán glória volt, csak kicsit lecsúszott. *Dan Măciucă Amid Park* (2016) című festményén a pusztulásnak indult természetet, az eltűnő nyírfaligetet látjuk. Színvilágát a vörös és az elmosódó fehér és fekete ellentéte adja, talán egy végzetes esemény helyszínén vagyunk

A rendezvénysorozat legnagyobb kiállítása a MűvészetMalomban látható *Elvesztegetett idő* címmel, amely utalás az *Eltűnt idő* nyomábanra, vagy inkább parafrázis. Az idő folyton elillan, folyton felvillan az emeleteken vagy lent a földszinten. Egy-egy mű beszédes, meg sem szólal, de néha ordít. Emberi történetek elevenednek meg, a személyhez kötött idő. Mindjárt a földszinten *Marina Abramović A sikoly* című (2013–2014) videóját látjuk és halljuk. Képeretbe állított személyek, férfiak és nők, fiatalok és idősek nem annyira sikítanak, mint inkább teljes erőből ordítanak, mintha az életükért kiáltanának, az elvesztegetett időt szeretnék visszaperelni.

Nagyrészt közismert művészek alkotásait látjuk. Sőt, a kolozsvári *Berszán Zsolt* újabb cím nélküli, ez évben készült alkotásait is, de itt most fém alapanyagot használ. *Fehér László Vízen* (az *Emléknymatok* című sorozatból) című, ez évi alkotása most tondó formát kapott rózsaszín háttérrel, és ez a szín jellemzi *Fehér* további kiállított képeit is. A színválasztás nem véletlen, az emlékezés megszépítő erejét hangsúlyozza. *Jelena Bulajić Mica* (2016) című műve az öregedésnek azt a pillanatát ábrázolja, amikor az ember belső kisugárzása töretlenül érvényesül, képes felülemelkedni a mindennapi szenvedéseire és az időn. Hatalmas méretű portréi fotónak tűnnek, holott vegyes technikával készültek. Nem a látvány orgiáját tapasztaljuk meg, hanem azt, ahogy az idő egy emberi arcon megjelenik és kibomlik, akár egy rózsza. *Sorin Neamtu Vizes függöny* (2015) című

foto: Berényi Zsuzsa

foto: Berényi Zsuzsa

KIS RÓKA CSABA:
Dentális emlékezet, 2016,
olaj, vászon

műve több változatban látható, a színek és formák játéka követhető nyomon. *Farkas Ádám Kibontott fehér oszlopa* (2015) festett amerikai diófa. Az idő diófáját látjuk, bár termést már nem fog hozni többé. Így is tovább él. *Szűcs Attila Nő a mocsárban* (2016) című képe a katalógus borítóját díszíti. A virtuális világba tévedünk, ahol a valóság is képzeletbeli. Szűcs Attila elképzelt idejében a szemünkbe helyezett kamerával éljük át a virtuális valóságot. Ahogy René Magritte figyelmeztetett pipás festménye kapcsán, miszerint ez nem egy pipa, Szűcs Attilánál se a címben megnevezett mocsár jusson eszünkbe. A fehér szoknyás fiatal nő természetbe való beleolvadását, az ismeretlen iránti vágyódását látjuk. A kompozíció titokzatos, nem tudjuk

mi lesz a fiatal nő sorsa. *Veres Szabolcs* cím nélküli (2016) képe az enteriőr színgazdagságával ragad meg, és stílusparafrazisként is felfogható, a *Piknik Jósikafalván* (2013–2016) groteskségével hívja fel magára figyelmet.

Külön szekcióban láthatjuk *Németh Ágnes* drótból és vesszőből készített szobrait *Napóra-sorozat* címmel. Földön, falon, levegőben állnak, függenek az alkotások. Sajnálatos, hogy ez az unikális, megragadó szoboregyüttes tárlat a tárlatban, kissé aránytalanul kiemelt a többi kiállító művéssel szemben. A helyszűkéből adódó zsúfoltság amúgy is zavarja az egyes művek érvényesülését.

Mítoszok, legendák születtek, keltek ismét életre. A folytonosságban megszakított idő lett a mindennapjaink kerete. A történelem lapjai megváltoztak, csak mi élők nem változtunk. Hiába használunk

PETER KOGLER:
Cím nélkül, 2002,
számítógépes animáció,
térinstalláció

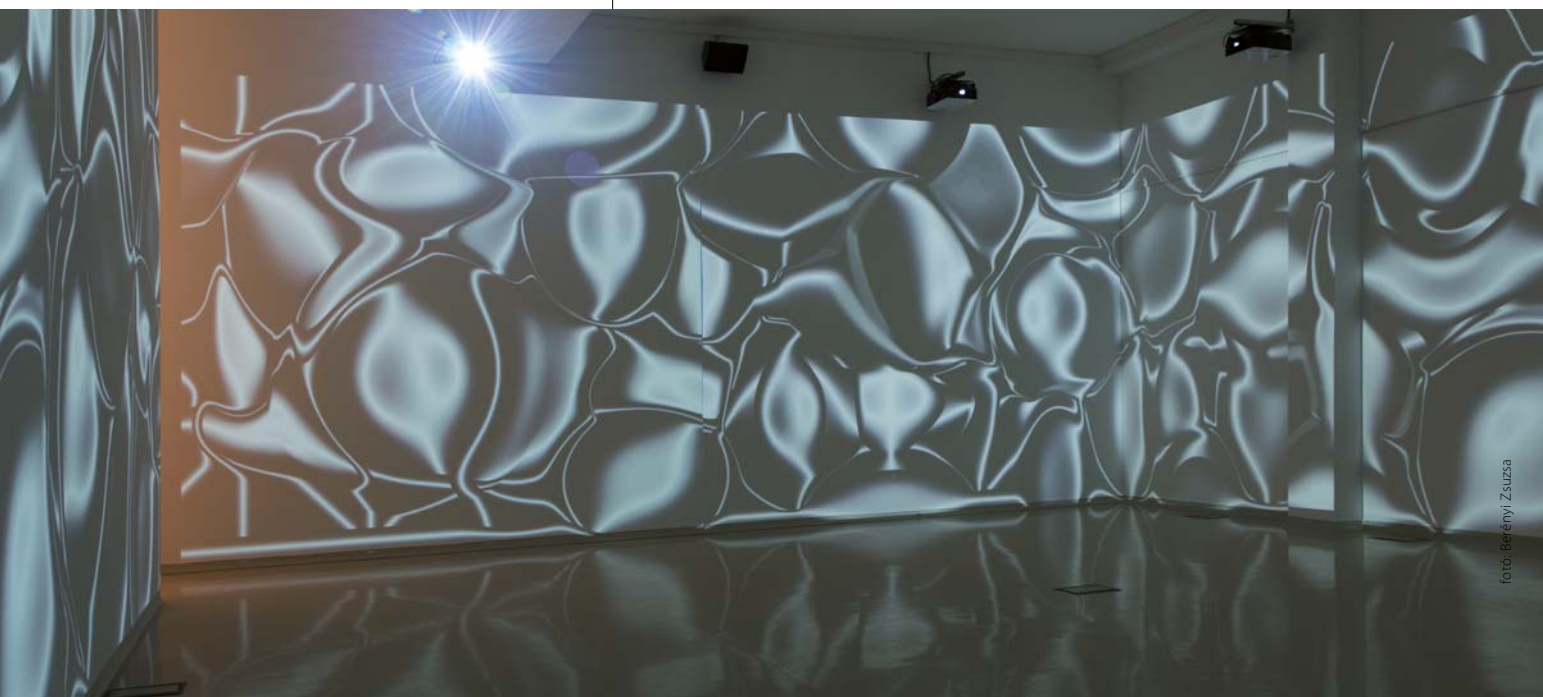

foto: Berényi Zsuzsa

fotó: Berényi Zsuzsa

VINCZE OTTÓ:
River-Pool, 2016,
térinstalláció a Duna vizén

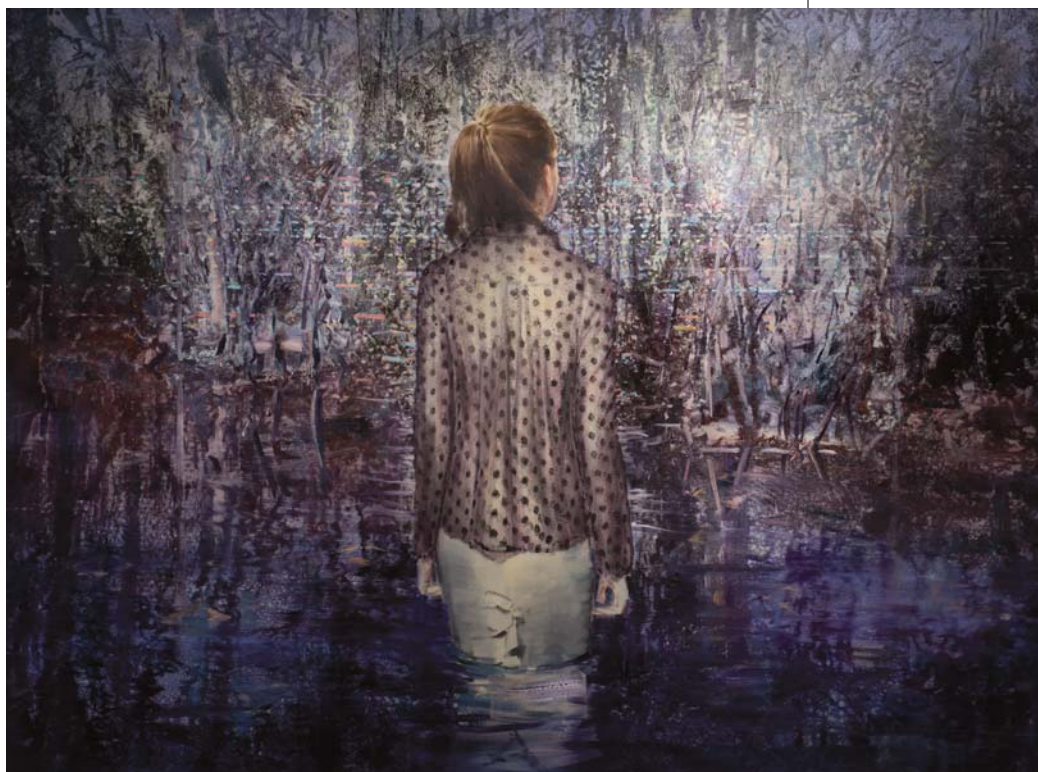
okostelefont, csak túlélők vagyunk, akik emlékezettel terhesek. Akaratlanul is felejtünk, sőt olykor szándékosan is. Az élni akarás vörös fonalként húzódik át a kiállításokon, tárgyi és kompozíciós értelemben egyaránt. Tömeggé váltunk, szürke tömeggé, de lehet, hogy mindig is szürkeké voltunk. A szürkeké hegedősei. Az új lehetőségek világában kevesek igazodnak el, kevesek

SZÜCS ATTILA:
Nő a mocsárban, 2016,
olaj, vászon, 140x190 cm

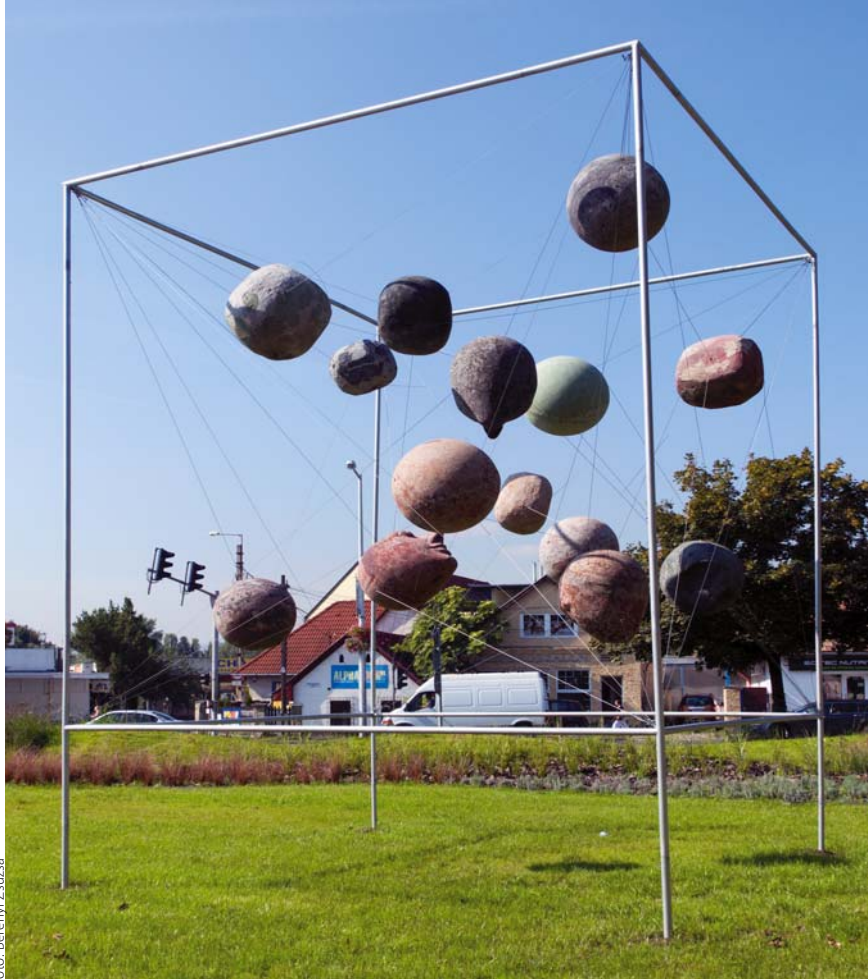
a szerencsések, akik meseszerű pályát és életutat futnak, járnak be, itthon vagy külföldön. *Erdély Miklós* is része a tárlaton megjelenő történeti vonulatnak *Időutazás I–V.* (1976) című fekete-fehér fotóival. *El-Hassan Róza Ébredés* (2012) című faszobra a régi és az új anyagok felhasználásával az emlékezés töredezettségére is utal. *Kis Róka Csaba Dentális emlékezete* (2016) a fájdalom abszurd és szürreális emlékezete. *Florin Stefan Az alvás* (2014) című képe Szinyei

Merse Pál Majálisának parafrázisa is lehetne, bár nem egy idillikus társaság piknikje jelenik meg, hanem ahogyan egy zenekar férfitagjai alva múltatják az időt. Az egyik legrangosabb kiállító művész *Reigl Judit*. Két nagyméretű képét is látjuk, sajnos a szűk folyosóra elhelyezve, így nem tudjuk kellő távolságból szemlélni. Az osztrák *Peter Kogler Cím nélküli* (2002) videómunkája az egész termet betölti, megállásra készíti a látogatót. A kép, a hang és az idő viszonyát emeli be a térbe. Mintha az űrben járnánk.

Kitörődött életünk múltjának jelentős része. Rádöbbsentünk, hogy elvesztegett időben éltünk, sőt utána is ebben az időben élünk, tehetetlenségünk csak látszólag változott meg. A centrális világkép régen eltűnt, ma már

fotó: Berényi Zsuzsa

fotó: Berényi Zsuzsa

a filozófia sem igazítja el az embereket az életet érintő kérdésekben. A mindennapi élet és a jövőkép is relativizálódott, esetlegessé vált, a teljesség utáni vágy azonban megmaradt az emberben, miközben érzi az idő töredezettségét. Az *Elvesztegetett idő* című kiállítás körbejárja ezt a problémát, egyedi válaszokat próbálva adni a felmerülő kérdésekre. Az idő kikezdi az emlékezetet, az emlékezet meg időtlenné válik. A szabadság és az idő sokszor összeütközésbe kerül, és az ember magára marad, magának kell meghoznia a döntéseit. A kiállításokon részt vevő művészek sokféleképpen közelítik meg a kérdéseket. Ez azt a látszatot kelti, hogy nincsenek egyértelmű válaszok. A környező országokból számos művész van jelen, műveikben a kelet-közép-európai közös sorsból is adódó időfelfogás hasonló jegyeit fedezhetjük fel, miközben nagyon is polarizálódik művészeti törekvésük.

A Gulyás Gábor által indított *Art Capital* című rendezvénysorozat összművészeti szempontokat képvisel. A kiállítások mellett és ezeket kiegészítve láthatunk mozifilmeket, hallgathatunk koncerteket, részt vehetünk írókkal való találkozásokon, felolvasóesteken, művészettörténészek, kurátorok tartanak tárlatvezetéseket. Workshopok, konferenciák is színesítik a programot. A koherens és távlatos koncepció üdvözlendő, következetes megvalósítása további erőfeszítéseket és anyagi forrásokat igényel. Kérdés, hogy ezek az anyagi források a jövőben is rendelkezésre állnak-e majd.

Gulyás Gábor fesztiválhangulatot is teremtve próbálja legitimálni azt a törekvését, hogy a közönség minél szélesebb köréhez eljuttassa a művészetet. Szentendre ma is a képzőművészek városa. Hogy a képzőművészet fővárosává sikerül-e válnia, azt a következő évek Art Capital-rendezvényei mutatják meg.

DIÉNES ATTILA:
Véletlen találkozás, 2016,
public art-projekt,
Bizottság Park, Szentendre

EF ZÁMBÓ ISTVÁN:
A gyógyuló ikon fűrésszel,
2000, olaj, farost,
70x50 cm

fotó: Berényi Zsuzsa